

БУДУЋНОСТ ПАРТНЕРСТВА ЗА МИР

НОВИ БЕЗБЕДНОСНИ ОКВИР

Иако се чинило да је Програм Партнерство за мир испунио своју сврху, јер је помогао земљама да реформишу своје системе одбране и да се будуће чланице припреме за чланство у НАТОу, самит у Риги јасно је нагласио настојање Алијансе да се интензивира сарадња са чланицама Партнерства и да се пронађу и примене нови начини сарадње са земљама које то желе

Питање промена је изузетно важно за НАТО јер се мења целокупно безбедносно окружење. Највећи војно-политички савез сачињава 26 земаља, док се у Партнерству налазе још 23 земље које имају различите нивое сарадње са том организацијом.

Последњих неколико година поставља се питање каква је будућност Партнерства, будући да је НАТОу приступило десет бивших чланица те асоцијације. НАТОу су 1999. године приступиле Чешка, Мађарска и Пољска, а 2004. Бугарска, Естонија, Летонија, Литванија, Румунија, Словачка и Словенија.

Недавни самит у Риги јасно је нагласио настојање Алијансе да се интензивира сарадња са чланицама Партнерства, али и да се пронађу и примене нови начини сарадње са земљама које то желе.

Циљ сарадње НАТОа и других земаља јесте развијање свеобухватних програма сарадње како би се заједнички створили капацитети за одговор на безбедносне изазове и претње у наредном периоду.

■ ГЛОБАЛИЗАЦИЈА

Феномен глобализације, који је захватио све области, утиче и на промене у безбедносном окружењу. Позитиван ефекат се очитује у бржем развоју, већој економској интеграцији и развијенијој сарадњи међу државама. Интензивном сарадњом ствара се веће поверење које води успостављању стабилнијег међународног поретка.

Поред позитивних ефеката, изражени су и негативни. Глобализација неће допринети смањењу разлика између богатих и сиромашних држава и региона, а разлике у економском богатству могу представљати потенцијалну претњу.

Сиромашне земље и земље са недовољно изграђеним демократским институцијама могу представљати плодно тле за наста-
нак и тренинг разних те-

рористичких група. Брз развој нових технологија и њихова расположивост омогућиће сарадњу разних недржавних елемената и терористичких организација и стварање регионалних и глобалних мрежа тих организација. Јефтиније и доступне савремене технологије олакшаће комуникацију, повезивање и припрему терористичких акција широм планете. Ови негативни ефекти глобализације и појава безбедносних ризика и претњи који се шире ван граница једне земље захтевају и одговарајући одговор на те претње.

Безбедносни оквир у 21. веку одликоваће и асиметрични сукоби у којима ће учествовати и разни недржавни елементи. Ниједна држава не може сама да одговори на те претње и због тога се демократске земље, заједничким напорима и удруженим активностима, морају припремити за одбрану својих интереса.

Програм Партнерство за мир је, од свог настанка 1994, доживео промене. Иако је првобитна намена била повећање сигурности на тадашњим границама НАТОа и припремање држава које су изразиле жељу за чланством, Програм је с временом обухватао све више активности. Да би пратио ритам промена у безбедносном окружењу и трансформацију НАТОа, мора се стално прилагођавати променама.

Поред тога, државе чланице Партнерства функционишу у различитим безбедносним условима и немају исте потребе и жеље када је реч о безбедности, а и њихови одбрамбени капацитети су различити. Све су то разлози због којих Програм треба да буде флексибилан. Како су се мењали услови, мењале су се и конкретним условима прилагођавале форме и методе сарадње. Тако је НАТО 1995. покренуо иницијативу *Медитерански дијалог*, који обухвата више земаља Блиског истока и северне Африке, 1999. године *Акциони план партнерства*, а 2002. формиран је *Савет НАТО–Русија* и 2004. године *Акциони план партнерства за изградњу институција одбране*.

■ КОНФЕРЕНЦИЈА У ШВАЈЦАРСКОЈ

Разним облицима сарадње, школовања и заједничких вежби, земље чланице Програма су реформисале своје оружане снаге, прихватиле дефинисане стандарде, створиле потребне капацитете и припремиле јединице за учешће у заједничким операцијама. Унапређењем политичке и војне сарадње, Програм је допринео стварању и ширењу евроатлантске безбедносне архитектуре и формирању сигурније безбедносне зоне.

У закључцима самита у Риги наглашава се важност политике партнерства, дијалога, консултација и практичне сарадње на свим нивоима са партнерима, УН и другим значајним међународним организацијама, невладиним организацијама и локалним актерима. Донета је и одлука да се развију политички и практични потенцијали постојећих програма сарадње између држава *Савета евроатлантског партнерства*, *Медитеранског дијалога* и *Истамбулске иницијативе за сарадњу*, те да се појача сарадња са заинтересованим земљама.

Сарадњу за другим земљама НАТО види у два основна облика: *пружање помоћи у реформама сектора безбедности и јачање способности потенцијалних учесника у операцијама и мисијама НАТОа*. Сарадња НАТОа и партнера развијаће се по принципима као што су заједнички приступ и стварање капацитета за супротстављање разноврсним претњама и ризицима; различити, флексибилни облици сарадње са земљама партнерима, зависно од конкретних услова; редефинисање циљева и приоритета сарадње у односу на целокупну безбедносни ситуацију; препознавање и уважавање културолошких различитости.

Ради остваривања закључака са самита у Риги, а у вези са продубљивањем постојећих и проналажењем нових начина сарадње са партнерским земљама, у швајцарском граду Монтро, 19. и 20. фебруара, у организацији НАТОа и Женевског центра за демократску контролу оружаних снага, одржана је конференција о „Сарадњи На-

тоа и партнера у области одбране – Визији будућности“. Конференцији је председавао Џон Колстон, помоћник генералног секретара НАТОа за политику одбране и планирање, а присуствовало је више од 90 представника из 41 земље НАТОа, Партнерства за мир, Медитеранског дијалога, Истамбулске иницијативе за сарадњу и других земаља.

На конференцији је исказан став да НАТО намерава да интензивира активности са партнерима и да ће Програм Партнерство за мир, као и други облици сарадње са заинтересованим земљама, све више добијати на значају. У закључцима је наведено да нове претње безбедности имају глобални карактер и да треба да постоји глобални одговор на изазове и ризике безбедности. НАТО као водећи безбедносни систем треба да пронађе начине и инструменте како да одговори на претње и како да помогне партнерима у стварању способности за супротстављање претњама. У тим активностима ће се побољшати сарадња са другим организацијама и институцијама (ЕУ, ОЕБС...) како би се координирале активности на реформи сектора безбедности партнера и помогло у изградњи савремених демократских институција одбране.

У оквиру другог панела, који је разматрао питања конкретних облика сарадње НАТОа и партнера и начина на који се може практично помоћи у реформи система одбране и изградње демократских институција одбране, изнета су иску-

ства Србије. Организатори су у програм конференције уврстили искуства Групе Србија–НАТО за реформу одбране (Defence Reform Group – DRG), која по оценама организатора могу да буду поучна за друге земље. Група представља пример и специфичан вид институционалне сарадње Алијансе и Србије, јер у време формирања и првог периода рада, Србија није била у Партнерству.

Председавајући је похвалио степен реформе у Србији и истакао њен пример добре сарадње са Алијансом и пре пријема у Партнерство, а сама чињеница да се о њеним искуствима говори на конференцији, свега неколико месеци након што је приступила Партнерству, потврда је да постоје разни облици институционалне сарадње са партнерима.

■ ШТА СЕ ОЧЕКУЈЕ ОД ПАРТНЕРСТВА

Програм ће и у будућности бити значајан инструмент јачања безбедносне архитектуре, а земље чланице ће, заједно са Европском унијом, Организацијом за европску безбедност и сарадњу и другим институцијама, користећи разне инструменте Партнерства и даље допринесити стварању сигурнијег окружења. Прихватањем стандарда и реформом система одбране, чланице Партнерства ће стварати способности да се супротставе безбедносним изазовима, ризицима и претњама и да заједно са другим земљама допринесу безбеднијем свету.

Србија треба да искористи предности и инструменте Партнерства и да, водећи се својим националним интересима, реформише систем одбране и сектор безбедности у целини. Приступањем Партнерству постала су доступна искуства других земаља и инструменти и механизми, које су били на располагању и осталим земљама у региону, и њиховим пажљивим коришћењем могуће је изабети или ублажити бројне проблеме у процесу реформе. Истовремено је могуће створити капацитете и пројектовати снаге које ће бити у стању да реализују доделене мисије и задатке.

Чланство у Партнерству повећава могућности за стварање безбеднијих услова. Да би се искористили потенцијали које пружа Партнерство, унутар система одбране треба анализирати и пажљиво одабрати област сарадње и усагласити активности са нашим плановима развоја. У процес треба да буду укључени и други државни органи и институције, и да јавност о томе буде обавештавана. ■

Жељко ГАЈИЋ

УВАЖАВАЊЕ РАЗЛИЧИТОСТИ

Колико је битно уважавање разноликости види се из садашњег састава Партнерства за мир, које сачињавају 23 земље: пет развијених земаља које не показују занимање да приступе Алијанси – Финска, Шведска, Исланд, Аустрија и Швајцарска; три земље које су у Акционом плану Партнерства и које очекују на следећем самиту позив за пријем у НАТО: Албанија, Хрватска и Македонија; Украјина која је изразила жељу да буде члан НАТОа; Русија која је члан Партнерства за мир, али има специјалне односе са Алијансом, због чега је основан Савет НАТО–Русија; две земље које нису посебно активне: Белорусија и Молдавија; три земље са Кавказа: Арменија, Азербејџан и Грузија; пет земаља из централне Азије: Казахстан, Киргистан, Таџикистан, Туркменистан и Узбекистан и три нове чланице Партнерства: Босна и Херцеговина, Црна Гора и Србија.